

Dansk Dendrologisk Årsskrift

2020-21

Dansk Dendrologisk Årsskrift

Udgivet af
DANSK DENDROLOGISK FORENING

Bind XXXVI

Eget forlag · København

2021

DANSK DENDROLOGISK ÅRSSKRIFT 2020-21

Forside: Seljerøn, Særløse (foto: Hans Erik Lund)

Redaktion: Søren Fodgaard

Grafisk produktion: Leif Bolding

© Dansk Dendrologisk Forening

c/o 15. Juni Fonden, Arboretvej 2, 2970 Hørsholm

Tidligere numre af årsskriftet kan købes ved henvendelse til foreningens kasserer

– se www.dendron.dk/boghandel/aarsskrift/

ISSN 0416-6906

Indhold

Bente og Ove Lustü:

Hamamelis x intermedia 'Nina'- vender hjem 6

Ove Lustü:

Magnolia sinostellata – en nyopdaget art..... 14

Hans Erik Lund:

Løst og fast om Træregisteret og nogle spændende træer deri 24

Ekskursion til Rungstedlund 42

Formandsberetning for 2020 50

Formandsberetning for 2021 55

75
1951

Hamamelis x *intermedia* 'Nina'

– vender hjem

Hamamelis x *intermedia* 'Nina'

– returns home

BENTE OG OVE LUSTÜ

Illustration overfor:

Tegning af Ingeborg Frederiksen fra Dansk Dendrologisk Årsskrift 1953

INTRODUKTION

Historien om 'Nina' er næsten som et eventyr: Elsket og værdsat i udlandet – ukendt i sit hjemland!

Som man kan læse nedenfor, begynder beretningen i Forstbotanisk have i Charlottenlund, hvor 'Nina' opstod som en spontan krydsning mellem to asiatiske arter af *Hamamelis* (troldnød). Planten blev beskrevet, opformeret og udplantet i både Forsthaven og på Arboretet, hvor besøgende kunne nyde de smukke blomster tidligt på året. Podemateriale blev sendt vidt omkring. Ifølge plantelisterne kan 'Nina' stadig findes i adskillige arboreter både i Europa og USA.

Siden er den oprindelige plante forsvundet fra Forstbotanisk Have. På et tidspunkt er opformeringen i Arboretet

tilsyneladende også gået galt. Et 'kryptisk' tab, fordi der stadig var planter, der stod opført som 'Nina'. Det var derfor antagelsen, at 'Nina' stadig var i samlingen, selvom udseendet ikke *helt* passede med de gamle beskrivelser.

Sidst i november 2020 – midt under den delvise nedlukning af Danmark som følge af Corona – vendte 'Nina' hjem. Det skete, da en podning af den særlige troldnød blev plantet på Arboretet i Hørsholm af forfatterne sammen med arboretmester Ole Byrgesen og gartner Rikke Stener (fig. 1).

Et andet eksemplar blev medbragt til plantning i Forstbotanisk Have på præcis det sted, hvor 'Nina' oprindeligt voksede.

Her følger historien om Nina, hendes eksil og hjemkomst.

Fig. 1. Plantning af 'Nina' på Arboretet, 24.11.2020.

Fig. 2. Fra besøget i pakkeriet i Holland.

TROLDNØD SLÆGTEN

Slægten *Hamamelis* (troldnød) er en lille, velafgrænset planteslægt med kun 4 arter. Heraf stammer to fra Asien (*H. japonica* og *H. mollis*), og de to andre (*H. vernalis* og *H. virginiana*) er fra Nordamerika. De tre førstnævnte er henholdsvis vinter- og forårsblomstrende, mens *H. virginiana* blomstrer om efteråret.

Der er mange gode grunde til at interessere sig for *Hamamelis*. De blomsterrige buske bliver sjældent for store – heller ikke til mindre eller små haver. Især blandt krydsningerne er der rigtigt mange forskellige blomsterfarver: Fra sarte og varme gule nuancer over orange og kobber til brændte røde og mørkt bordeauxfarvede.

Der findes mange sorter (fx *H. vernalis* 'Sandra') med utroligt flotte høstfarver,

som – selv i Danmark – fanger opmærksomheden fra midten af oktober og hvis farvepragt ikke overgås af ret meget andet!

Buskene blomstrer på en årstid, hvor meget andet hviler. Trods hård frost og sne bliver blomstringen ikke ødelagt! Arter og krydsninger tåler mere end -10° , uden at udsprungne blomster tager skade. Kronbladene ruller sig blot sammen og venter på lunere vejr.

Endelig er der duften. I lunt vintervejr, over 5° , dufter blomsterne – nogle dog mere end andre. Afklippede blomstrende grene i vaser og dekorationer kan fylde stuerne med den skønneste duft.

Vi glemmer aldrig, da vi en vinter havde indkøbt småplanter i Holland og samtidig fået en buket blomstrende grene med. På vejen hjem måtte vi flere gange stoppe bilen og lufte ud. Duften var simpelt hen for overvældende.

HISTORIEN OM 'NINA'

Vores første møde med 'Nina' ligger mere end ti år tilbage. Vi havde tidligere besøgt Wim van der Werf, der indtil 2019 havde den nationale samling af *Hamamelis*. Da Haveselskabet i 2010 var på bustur til Holland for at se vintergækker, valgte vi derfor, at gruppen også skulle besøge Wim og opleve hans imponerende samling troldnød.

Det var en kold og klam vinterdag, men Wim havde arrangeret en overraskelse: Vi blev mødt af et veritabelt brus af duft, da Wim efter velkomsten åbnede døren til pakkeriet. På alle bordene stod krukker med afskårne grene fra samlingens mange *Hamamelis* – alle med navn! (fig. 2).

Det var her, blandt alle de andre, vi første gang mødte 'Nina' og fik fortalt historien om hende og hendes falske medsøstre. Wim syntes, det var særlig sjovt at kunne fortælle historien til en gruppe danskere,

fordi han vidste, at *Hamamelis* x *intermedia* 'Nina' er en spontan hybrid opstået i Forstbotanisk Have i Charlottenlund.

Wim van der Werf fortalte og har senere bekræftet (personlig meddelelse), hvordan han kom til at kende 'Nina'. Blandt europæiske planteskolefolk talte man om en interessant dansk krydsning, og fra Arboretet i Hørsholm blev der sendt pødeviste til en planteskole i Boskoop, Holland. Herfra købte Wim i 1985 fem eksemplarer af 'Nina'.

Det viste sig imidlertid, at det var hele tre forskellige krydsninger, og at ingen af de tilsendte svarede til beskrivelsen af 'Nina'. Blomsterne var alt for uanseelige. Wim kaldte dem derfor alle for 'Valse Ninas' dvs. 'Falske Nina'er' (fig. 3).

Fig. 3. De to falske 'Nina'er til venstre, og den ægte 'Nina' til højre.

For at erhverve den ægte 'Nina', tog Wim til Danmark i blomstringstiden. Her mødtes han med Jens Anker Kristensen, daværende formand for Haveselskabet, Roskilde-Køge, og de tog sammen til Arboretet i Hørsholm. Ingen af planterne i Arboretet var den ægte 'Nina'. Dagen efter besøgte de Forsthaven i Charlottenlund og fandt her den ægte 'Nina' ved den lille dam.

Placeringen stemmer overens med, at Carl Syrach Larsens søn, Steffen, også over for os har udpeget søbredden som voksestedet for den plante, der var opkaldt efter hans mor. Samme sted som den forhåbentlig nu igen kommer til at stå – let fugtigt og lysåbent.

Wim skriver videre i mailen, at de også fandt 'Nina' på en nærliggende planteskole, og at han herfra fik et eksemplar med hjem. Jens Anker har dog berettet, at han efterfølgende fandt 'Nina' på en planteskole i nærheden af Fredensborg og medbragte den til Wim, næste gang han besøgte ham i Boskoop.

BESKRIVELSE AF 'NINA'

Ove og jeg har senere hverken kunnet finde 'Nina' i Arboretet eller i Forstbotanisk Have.

Vi syntes, det var sjovt med en *Hamamelis* med tilknytning til Danmark og søgte yderligere oplysninger.

Det var ikke helt let. I nyere dansk litteratur, tidsskrifter og haveblade fandt vi umiddelbart kun en enkelt, ganske kort omtale af *H. 'Nina'* i Havens Planteleksikon. Den eneste, større omtale på dansk er formodentlig Johan Langes: *Hamamelis japollis* hybr. som kan læses i Dansk Dendrologisk Årsskrift, 1953: s. 139-145! (Se figur 4 der stammer fra artiklen).

Det i artiklen foreslåede artsnavn *M.*

Fig. 4. 'Nina' i midten, omgivet af de to forældre (*H. mollis* tv, *H. japonica* th). Tegning af Ingeborg Frederiksen fra Dansk Dendrologisk Årsskrift 1953.

'japollis' er ikke validt, da latinske navne ifølge reglerne for navngivning ikke må anvendes i forbindelse med epitetsnavne på krydsninger. I stedet navngives planten *Hamamelis* x *intermedia* 'Nina' – navnet på krydsningen efter arboretforstander i Forstbotanisk have, Carl Syrach Larsens hustru, Nina.

I artiklen skriver Lange bl.a., at i Forstbotanisk have i Charlottenlund er der flere gange fundet krydsninger mellem japanske *H. japonica* og kinesiske *H. mollis*.

Havens eksemplar af *H. mollis* blev plantet i 1907. Det kom fra Hesses planteskole i Tyskland. Nær denne stod tre eksemplarer af *H. japonica*. I mangel af bedre egnede formeringsmuligheder blev der sået frø, som var indsamlet på *H. mollis*. Frøplanterne afveg alle tydeligt fra moderplanten.

En plante (T 40) – fra et frøparti sået i 1934 – udskilte sig væsentligt fra de øvrige. Alt talte for, at denne kønne plante var en krydsning mellem de omtalte arter.

Krydsningen adskiller sig (ifølge Lange) fra begge forældre ved større vækstkraft, tættere samlede og større blomster med ofte længere (1,3-)1,6-2,7 cm lange kronblade. Disse frostskares ikke.

Blomsterne, oftest ca. 20 sammen – op til 35 på særligt udviklede dværgskud – er samlede i tætte og rigt blomstrende stande. Bægerbladene er indvendigt mørkt purpurrøde, stærkt tilbageslåede i spidsen. Kronbladene stærkt gule til lyst orangeagtigt gule, lidt mørkere end hos *H. mollis*, men uden grønligt skær, ved basis med ubetydelig rødlig plet eller kun rødligt anløben her. Duften minder mest om *H. mollis*, men er ikke så fin, lidt krydret (fig. 5).

Planten blomstrer samtidig med eller lidt før forældrene; i meget milde vintre dog næsten altid før forældrene, fra sidst i december. Busken er fægrenet og åben i væksten med skråt opadrettede hovedgrene, der i alt fald i ungdommen er nogenlunde rette. Årskuddene ofte zigzag-bøjede, kraftige.

Bladene er 10-15(-20) cm lange, kun som unge tæt dunhårede, senere sparsomt hårede, omtrent som hos *H. mollis*.

KRYDSNINGSARBEJDET

'Forsthaven i Charlottenlund af P. Chr. Nielsen' (i Dendrologisk Forenings årsskrift 1982) indeholder en planteliste fra 1981 med omtale af adskillige eksemplarer af *Hamamelis*, heriblandt den originale 'Nina'.

Der er også på side 92 en omtale af krydsningsarbejdet, hvor der bl.a. står: "Årsagen til, at troldnødden er blevet så udbredt i Forsthaven, er den interesse, som

Fig. 5. 'Nina's blomster i nærbillede.

planteslægten vakte hos C. Syrach-Larsen, efter at han i 1934 havde sået frø af *Hamamelis mollis*..."Han var meget optaget af hybridisering og har utvivlsomt tænkt sig muligheden af, at havens eneste *Hamamelis mollis* ville krydse med den samtidig blomstrende *Hamamelis japonica*, hvorfra der dengang fandtes tre eksemplarer, som stod tæt ved" ... "De japanske troldnødder, såvel som den kinesiske, var købt hos Hesse i 1907."

Derefter følger beskrivelse af Johan Langes udvælgelse af 'Nina' under henvisning til Årsskriftet fra 1953 samt noter om hvilke planter af anden herkomst, der også findes i haven.

Vil man vide mere om slægten eller finde yderligere omtale af 'Nina' må man ty til udenlandsk litteratur – fx Michael A. Dirr, USA: 'Manual of Woody Landscape Plants, 1990', der meget kort omtaler

'Nina' som en fin dansk hybrid – eller Chris Lane: 'Witch Hazels, 2005'.

Wim van der Werf havde i 80'erne og 90'erne megen kontakt med Chris Lane, Witch Hazel Nursery i Kent. Sidstnævnte har bl.a. udgivet ovennævnte bog om *Hamamelis*, hvori han blandt mange andre omtaler Nina.

Chris Lane henviser i bogen til Lange og skriver bl.a., at frø af *H. mollis* blev sået i Forsthaven allerede i 1920'erne, men at planternes skæbne ikke er kendt. De eneste frøplanter, der vides at være kommet i vækst var fra en såning i 1934.

Efter krigen blev en af disse planter udvalgt (nr. T 40) af Lange som værende bedre end de øvrige. Moderplanten var en *H. mollis*, som stammede fra Hesse's planteskole i Tyskland. Tæt på *H. mollis* stod tre *H. japonica*, som sandsynligvis var bestøvere. Lange navngav planten

H. japollis 'Nina' (syn. for *Hamamelis* x *intermedia* 'Nina') til ære for grundlæggeren af Forstbotanisk have Carl Syrach Larsens hustru, Nina.

Chris fortæller, at han underviste en dansk studerende, der oversatte Johan Langes artikel for ham. Chris Lane kommer med de tilføjelser, at planten i Forsthaven døde i 1990, og at det eksemplar oprindeligt var podet på *H. virginiana*. Chris skriver videre, at han modtog podemateriale af den ægte 'Nina' fra Arboretet i Hørsholm af Poul Søndergaard.

Efter at Wim var gået på pension, er hans nationale samling af *Hamamelis* nu flyttet fra planteskolen i Boskoop til Von Gimborn arboretet i Doorn, Holland. Wim beholdt dog enkelte, mindre eksemplarer bl.a. af 'Nina'. Det er dem, han nu har overladt til Arboretet og Forsthaven, så 'Nina' kunne komme hjem.

Fig. 6. *Hamamelis* x *intermedia* 'Nina' blev 19.6.2021 plantet på sin oprindelige plads i Forstbotanisk Have i Charlottenlund. Med vanddunken Ole Byrgesen, med spaden Steffen Syrach-Larsen.

TAK

Tak til professor Erik Dahl Kjær for kommentarer til artiklen.

Indkøb af de to sande 'Nina'er er finansieret af 15. juni Fonden som led i fondens støtte til at udvidelse af Arboretets dendrologiske samling.

ARTIKEL

Johan Lange: *Hamamelis japollis* hybr. n. Dansk Dendrologisk Årsskrift. Årgang 1953, bind 1, hæfte 2, side 140-146.

EFTERSKRIFT

Den 19. juni 2021 kom 'Nina' så helt hjem: Fonden for Træer og Miljø holdt sit årlige repræsentantskabsmøde på 'Bomhuset' i Charlottenlund. Efterfølgende havde Anders Korsgaard Christensen arrangeret en tur i Forstbotanisk Have, også for medlemmerne af Dansk Dendrologisk Forening. Desuden var der repræsentanter for Forstbotanisk Haves Venner til stede.

Vi delte os op i tre grupper, som gik forskellige veje rundt i haven. Grupperne var ledet af Anders Korsgaard Christensen, Ole Byrgesen og Peter Hoffmann.

Alle grupperne endte deres rundgang på *Hamamelis*-gangen ved den lille dam. Her havde Steffen Syrach-Larsen, søn af arboretforstander Carl Syrach-Larsen og hans hustru Nina, udpeget det sted, hvor troldnødhybriden opkaldt efter hans mor havde stået.

Et af de eksemplarer, som Ove og Bente Lustü havde skaffet fra Holland, blev så plantet her (fig. 6). Det var en meget varm dag, og bestemt ikke plantevejr, men Forstbotanisk Haves Venner har sikret, at 'Nina' er kommet godt igennem sine første måneder, nu tilbage i sit gamle hjem.

Peter Hoffmann

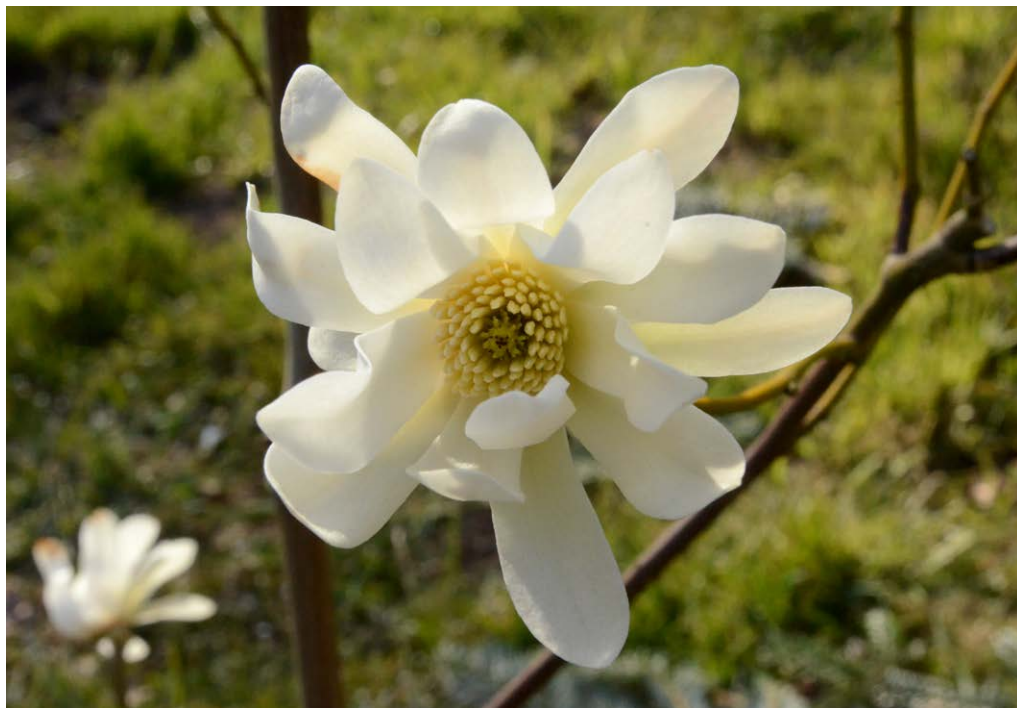

Magnolia sinostellata – en nyopdaget art

Magnolia sinostellata
– a newly discovered species

OVE LUSTÜ

Foto overfor:
M. sinostellata – blomst i udspring

Magnolia sinostellata

Første gang jeg hørte navnet '*Magnolia sinostellata*' var på en studietur med 'Magnolia Society International' (MSI) i Skåne i 2017. Nysgerrigheden blev vakt, så jeg spurgte ind til planten.

En af deltagerne var den kinesiske professor Wang Yaling fra Xián botaniske have. Under en efterfølgende ekskursion gjorde hun mig opmærksom på et eksemplar i Magnus Carlströms (tidl. Karl Evert Flincks) have. Her fik jeg eneundervisning om kendetegn, problemer m.m., mens de øvrige gik videre.

Jeg behøver vel ikke nævne, at noget af det første jeg gjorde, da vi kom hjem, var at anskaffe et eksemplar? Busken blomstrer hvert eneste år midt eller sidst i april måned, men den har hverken travlt med at komme i vejret eller at sætte frø! Det er en prægtig busk, der vil være velegnet i enhver dansk have og park.

MAGNOLIA SINOSTELLATA OG *M. STELLATA*

Magnolia er blandt klodens ældste dækfrøede planter. Slægten udgør en monofyletisk gruppe – dvs. at alle nulevende arter i gruppen nedstammer fra én enkelt fælles forfader.

M. sinostellata er en hårdfør, løvfældende busk, som formodes at blive op til 2½ m høj (i naturen 1½ - 3 evt. 5 m). De duftende blomster med mange blosterblade kan være hvide, hvide med lyserøde eller røde striber i midternerven.

Overfladisk set ligner arten den japanske *M. stellata*. På grund af de to arters mange fælles morfologiske karakterer har taksonomer tidligere betragtet arten som en variant eller underart af *M. stellata*. *Magnolia sinostellata* har dog vist sig at være en endemisk art – dvs. at arten kun er naturligt forekommende i ét område eller ét land.

På udenlandske planteskoler bliver arten ofte forhandlet under navnet *M. stellata* 'China Town'. Danske planteskoler fører den – så vidt vides – slet ikke. Ikke-autoriserede planter (uden skilt med bevis for betalt licens) forhandles stadig under synonymet *M. stellata* 'China Town'. Planten må ikke forveksles med *M. stellata* 'China Girl', som er en variant eller underart af japanske *M. stellata*.

Sino' og 'sine' betyder 'kinesisk' på latin. Sinostellata betyder altså stellata fra Kina.

VOKSESTEDER

De første eksemplarer af *M. sinostellata* blev fundet i Caoyutang Forest Farm i Jingning County, Zhejiang provinsen i det sydøstlige Kina. (Wang Yaling m.fl.)

Den endemiske art blev beskrevet i 1989 (Chiu, P.L. & Chen, Z. H.). Findestedet er et ca. 25 ha stort, fugtigt område. Voksesteder er nåle- og løvskove mellem 950 og 1.200 meters højde. Landskabet er bakket med lysåbne, sumpede områder og flodsenge.

Planterne voksede langs en lille bæk i en sekundær skov. Det vil sige en lysåben skov, der har været ryddet, men som nu består af genvækst af diverse buske og træer. Den nært beslægtede *M. amoena* vokser i et tilstødende område.

I 2007 blev det anslået, at bestanden var på ca. 65 eksemplarer. I 2010 er der i samme område fundet en anden bestand på 100 eksemplarer. I alt kendes nu 3-4 bestande (Xiangying Wen) med mellem 5 og ca. 300 eksemplarer.

Bestandene er rødlistede som moderat truede (EN, Endangered) på IUCH The Red List of Magnoliaceae, 2016. I en kommende rødliste forventes bestandene at komme i kategorien Critically Endangered (CR) – kritisk / akut truede. Det er

kategorien før Regional Extinct (RE) dvs. forsvundet, uddød eller udryddet. Det skyldes ikke mindst, at populationerne er både små og spredte, hvilket har påvirket den genetiske mangfoldighed med faldende fertilitet til følge.

Det er ikke 'kun' disse omtalte arter, der er i alvorlig tilbagegang i naturen. Derfor har 'Magnolia Society International' sammen med andre organisationer oprettet in situ ('på stedet') og ex situ samlinger af truede arter. Arboretum Wespe-laar i Belgien, som DDF besøgte på turen i 2011, har foreløbig eneste ex situ samling af *Magnolia* på vore breddegrader i Nord-europa.

Da bestanden af stellatalignende planter blev fundet, blev det ud fra sammenligninger af herbariemateriale antaget, at det drejede sig om en varietet af den japanske art, *M. stellata*.

Herbarieark har imidlertid begrænsninger. Dele kan falde af, og farver kan udviskes, hvorved vigtige kendetegn kan blive overset! Det var netop, hvad der var sket i dette tilfælde!

Begge arter er buske eller små træer med blomster med mange ens bløsterblade (kron- og bægerblade, tepaler). Planten blev derfor som nævnt navngivet og forhandlet under sortsnavnet: *M. stellata* 'China Town'.

At taksonomer mente, at det "bare" var en ny 'stellata', var en medvirkende årsag til, at de kinesiske planter først blev introduceret til vores del af verden adskillige år efter fundet. På grund af den kinesiske plantes lighed med den japanske, blev det samtidig en udbredt opfattelse, at *M. stellata* var naturligt forekommende i både Japan og Kina – eller at arten var indført til Kina.

Man har belæg for, at der langt tilbage i tiden (det første århundrede før vor

M. sinostellata – blomst i udspring

M. sinostellata blomster

M. sinostellata – med forlænget blomsterbund og frugtanlæg

M. sinostellata, afblomstret – Magnolier har forlænget blomsterbund, hvorpå frugtanlægget sidder

tidsregning!) har været udveksling af planter mellem Japan og Kina. Blandt *Magnolia* var det især *M. denudata* og *M. liliiflora*. Disse planter blev dog altid plantet ved templer og hvor mange mennesker færdes. Sinostellataen fandtes – som nævnt – i et afsides og ret utilgængeligt område.

GEOLOGISK UDVIKLING OMKRING VOKSESTEDET

For at få et bedre indblik i hvordan og hvornår artsdannelsesprocessen kan være foregået, er det nødvendigt at se nærmere på områdernes geologiske udvikling.

Der er belæg for, at Japan – eller dele af Japan – var forbundet med østkysten af det eurasiske kontinent (bl.a. nuværende Kina) for ca. 15 millioner år siden. Det Japanske Hav opstod, fordi Japan blev trukket østpå som følge af de pladetektoniske forskydninger, da den filippinske plade og stillehavspladen dykkede ind under den eurasiske. Plantebestandene må senest være blevet adskilt på dette tidspunkt.

Plantegeografiske studier viser, at mange af Japans plantearter er nærmere beslægtede med Østkinas end med Nordøstkinas og Koreas. Først efter landadskillelserne (i tertiærtiden / kænozoikum) begyndte Japans flora at udvikle sig uafhængigt af den eurasiske.

Det var den tyske meteorolog og geolog Alfred Wegener (1880-1930), der i 1912 fremsatte teorien om, at fastlandene engang havde hængt sammen i et superkontinent, Pangæa (græsk, 'Alt land'). Wegener kunne dog ikke forklare, hvordan kontinenterne skiltes, hvorfor han blev latterliggjort af samtidige forskere.

Først langt senere (i 1950-erne) opdagede man, at landjorden består af 50-150 km tykke plader, som bevæger sig på

Jordens flydende indre. Når pladerne kolliderer, dykker en plade ned og ind under en anden i såkaldte subduktionszoner. I forbindelse med disse brudzoner er der ofte vulkansk aktivitet og/eller hyppige jordskælv.

De pladetektoniske forskydninger betød, at den filippinske plade kolliderede med og dykkede ind under den enorme eurasiske kontinentalplade. Stillehavspladen gled ligeledes ind under den eurasiske plade.

Japan befinder sig på den 40.000 km lange og op til 500 km brede 'Pacific Ring of Fire', der som en hestesko omfatter Syd-, Mellem- og Nordamerikas vestkyst, Kamchatka og øerne i Stillehavet, dvs. også Japan – Indonesien og New Zealand. Områdets voldsomme vulkanske aktivitet hænger nøje sammen med pladebevægelserne langs brudzonerne. Pladerne forskyddes ca. 10 cm om året i dette område!

De japanske øer er hovedsageligt et resultat af disse pladetektoniske bevægelser i oceanet gennem mere end 100 millioner år (perioden silur i palæozoikum, 'Jordens oldtid' til pleistocæn i kænozoikum, 'kvar-tærtid', 'nutid' hvor de første mennesker fremkom).

Japan var altså engang landfast med østkysten af det nuværende kinesiske fastland. For ca. 23 millioner år siden var Japan et kystområde på det eurasiske kontinent. Pladebevægelserne forårsagede, at Japan blev trukket østpå, hvorved Det Japanske Hav (mellem Japan og Kina) dannedes for mellem 15 og 20 millioner år siden.

Oprindelig var området dækket af ferskvand. Siden trængte saltvand ind. De nuværende stræder nord og syd for Japan åbnedes dog først langt senere (ca. 2 millioner år senere). Der er derfor i området en ejendommelig sammensætning af

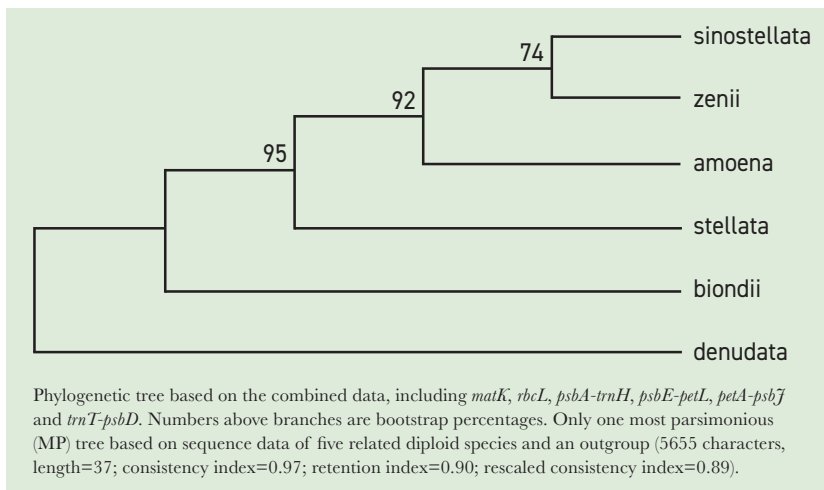

Fig. 1. Fylogenetisk træ der viser slægtskabsforholdene mellem forskellige arter af Magnolia.

geologiske og vulkanske produkter samt sedimenter. Denne geologiske periode er vanskelig at udrede og er derfor ikke endelig klarlagt. Læs mere på: https://en.wikipedia.org/wiki/Geology_of_Japan

Den genetiske udredning viser to forskellige arter. Når *M. stellata* og *M. sinostellata* tydeligt morfologisk ligner hinanden, kan man formode, at der er foregået en parallel evolution i millioner af år i geografisk adskilte habitater med ens miljø! *M. sinostellata* og *M. stellata* er sandsynligvis eksempler på uafhængig evolution i områder, som ikke – længere – er geografisk forbundne.

Parallel evolution resulterer i morfologisk lighed mellem to arter, som vokser i geografisk adskilte, men lignende eller tilsvarende habitater. Også ikke beslægtede og fjernt beslægtede arter kan gennemgå parallel evolution, hvis de vokser under samme forhold, hvor den miljømæssige indflydelse er den samme.

ANDRE MAGNOLIA ARTER

I provinsen i det sydøstlige Kina findes en delvist lignende art, *M. amoena*, som har

visse fælles morfologiske træk med de to andre, og som også foretrækker samme habitat som dem. *M. amoena* er et hårdført, rigtblomstrende lille træ med hvide eller lyserøde blomster. Det var derfor nærliggende at antage, at buskformede *M. sinostellata* lige så godt kunne være synonym med *M. amoena* som med *M. stellata*.

M. amoena bliver imidlertid et mellemstort træ (op til 15 m). Arten har desuden karakteristisk anderledes blomster. *M. amoena* har fx 9 blosterblade, mens *M. sinostellata* og *M. stellata* har henholdsvis (9) 12-15 (-18) og (6-) 12-18 (-30).

Nyere forskning af bl.a. Wang Yaling m.fl. (2013) har sammenlignet forskellige karakterer – morfologiske (planters former og strukturer), cytologiske (cellestrukturer og -funktioner) og polynologiske (pollen) – samt udført DNA analyser. Derved er det påvist og konkluderet, at *M. amoena*, *M. sinostellata* og *M. stellata* er tre forskellige arter i underslægten *Yulania*.

Wang Yalings artikel rummer en fin oversigt / sammenstilling af alle de vigtigste morfologiske ligheder og forskelligheder hos de tre arter. Nedenfor medtages de væsentligste.

Fælles for de tre arter er, at de alle er diploide ($2n = 38$), og at de naturligt vokser i sumpede områder på bakket terræn med klippegrund med sivende vand. (Wang Yaling et al.)

Ifølge det udarbejdede fylogenetiske træ (fig. 1) er *M. sinostellata* nærmere beslægtet med *M. amoena* end med *M. stellata* – og endnu tættere beslægtet med (kinesiske) *M. zenii*.

FRØPRODUKTION

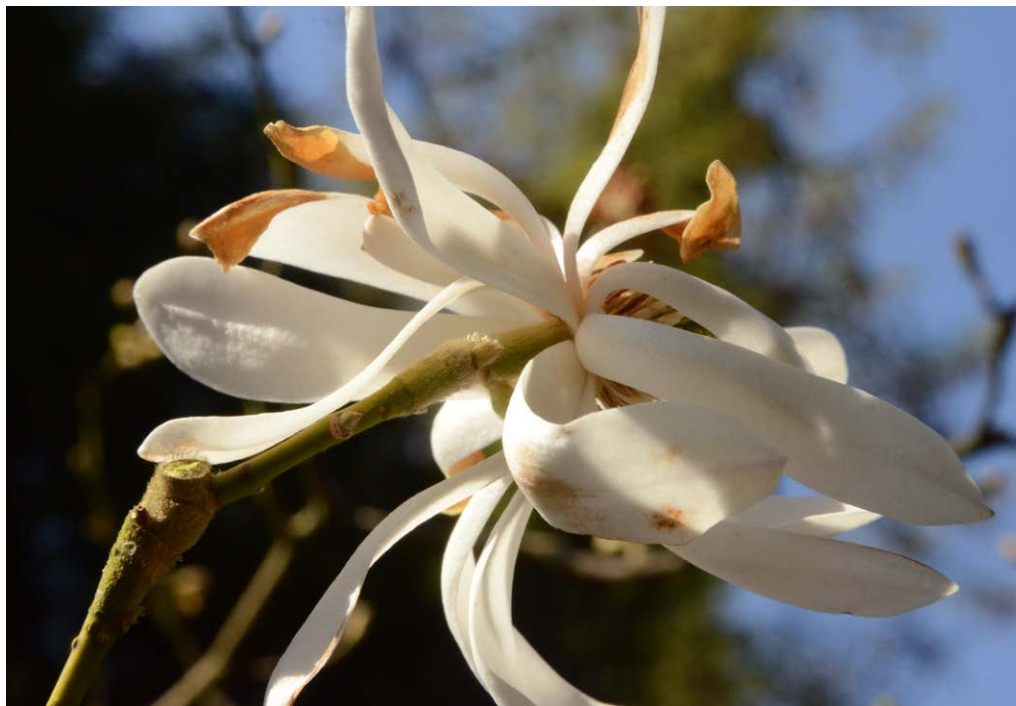
Da det således var blevet fastslået, at *M. sinostellata* er en endemisk art, udvistes en stor interesse og efterspørgsel fra bl.a. plantejægere og -skoler. Arten blev efterstræbt som følge af blomsternes store prydværdi – og måske også pga. artens sjældenhed? Botanikere, der efterfølgende besøgte de ret afsides beliggende områder kunne konstatere, at området var blevet ”støvsuget” for småplanter.

De nævnte arter er alle kendt for at have ringe frøproduktion. Årsagen hertil er dog forskellig. Hos både *M. sinostellata* og *M. stellata* er der afvigende kromosomopførsel under meiosen (reduktionsdelingen), men fejlene hos de to arter er forskellige. For førstnævnte betyder det, at modent pollen normalt ikke udvikles, men aborteres. Den forskellige og afvigende kromosomadfærd under meiosen har haft alvorlig indvirkning på de naturlige bestande af *M. sinostellata* – og i et vist omfang også for *M. amoena* – ifølge Wang Yaling (personlig meddelelse).

M. amoena har mere eller mindre normal meiose, men her sker der åbenbart en helt tredje type fejl. I bogen 'New Trees' fra Kew oplyses det derimod, at pølseformede frugter produceres i hundredvis af *M. amoena*, hvis der ikke er frost under blomstringen. Det tilføjes dog, at mange planter ikke er 'genetisk ægte'!

Juha Ujula, Finland – Wang Yaling, Kina – Goo Gil Bon og Kim Yeoung-Gyun, Arboretum Chollipo i Sydkorea og Erland Ejder, Sverige. Foto fra Alnarp, Skåne.

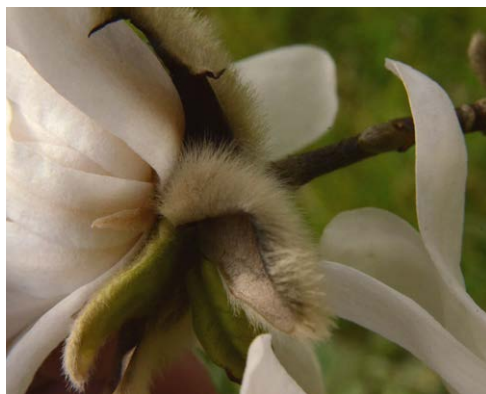

Bemærk grønne 1-2 årige stængler hos *M. sinostellata*.

En 3-årig bevaringsplan for *M. sinostellata* blev iværksat i perioden 2015-2017. Registrering og overvågning førte frem til opdagelse af de øvrige bestande. Ex situ opformering sker nu ved hjælp af lokale landmænd og skovteknisk personale, som derved får ekstra indkomstmuligheder og interesse i bevaring af arten.

FORSKEL MELLEM *M. SINO-STELLATA* OG *M. STELLATA*

Kinesiske *M. sinostellata* ligner japanske *M. stellata* ved de unikke chrysanthemumlignende blomster, blomsterrigdom, blomstringstidspunkt samt vækstform og størrelse. Den adskiller sig ved smågrenenes farve, bladenes og blosterbladenes antal

M. stellata med små, hvidlige, rudimentære bægerblads-lignende blosterblade.

M. sinostellata uden bægerblads-lignende blosterblade.

og form. Arten adskiller sig også fra *M. amoena* med en tydelig forskel i bladenes og blosterbladenes form (Wang Yaling et al.).

Der er gode feltkendetegn, som med fordel kan demonstreres på ekskursioner: *M. sinostellata* har grønne (evt. grøn-gule) 1-2 årige smågrene. Disse har ingen eller kun få hår. Blomsten mangler små bægerblads-lignende blosterblade.

Bladformen er snævert elliptisk til omvendt ægformet (obovate). Bladspidsen er hos *M. sinostellata* langt tilspidset (acuminate) eller med halelignende spids (caudate). *M. stellata* har gråbrune 1-2 årige smågrene. Disse er med tætte, bløde, hvidlige hår. Blomsten er med 3 meget små (højest 1-2 cm) bægerbladslignende (rudimentære) blosterblade. Bladformen omvendt ægformet. Bladspidsen hos *M. stellata* er stump (obtuse), spids (acute) eller kort tilspidset (acuminate).

LITTERATUR

Chiu, P.L. & Chen, Z. H. (1989): A new species of *Magnolia* from Zhejiang. *Acta Phytotaxonomica Sinica* 27: 79-80

Grimshaw, John and Ross Bayton: New Trees – Recent Introductions to Cultivation. 2009

Xiangying Wen, Integrated Conservation of Rare and Threatened Woody Plants: Practice of and Perspectives from BGCI Programs in China (2010-2020). Her MSI Newsletter, Winter 2021. Vol. 28, Number 2

Wang Yaling et al.: *Magnolia sinostellata* and relatives (Magnoliaceae). *Phytotaxa* 154 (1): 47-58 (2013). <http://dx.doi.org/10.11646/phytotaxa.154.1.3>

Løst og fast om Træregisteret og nogle spændende træer deri

This and that about the Wood Register
and some exciting trees in it

HANS ERIK LUND

Foto overfor:
Brandeg, Skadegård

OPTAKTEN

Allerede i 1863 skrev Chr. Vaupell i "De danske Skove" om et stort antal monumentale træer, især ege.

Forfatteren Helge Qvistorff skrev i 1992 "De danske skove". I 1995 medvirkede han i en række TV-programmer om emnet samt skrev "Berømte Danske Træer". Det var godt timet, for mange af de træer, der tidligere var forbundet med historie eller overtro, gik til, eller deres betydning fortonede sig, i takt med, at befolkningen blev mere oplyst.

Forfatteren Mads Lidegaard udgav i 1996 "Danske træer fra sagn og tro", med mange oplysninger om træer og deres betydning for de omkringboende mennesker.

I 1996 skrev skovbrugsstuderende Helle Serup en projektopgave om "Dansk Træregister". Den blev grundlaget for det videre arbejde med Træregisteret.

Formålet med Helle Serups projektopgave var bla. at:

- oprette og afprøve et register over bemærkelsesværdige træer
- udarbejde et idekatalog til det fremtidige arbejde med registrering af bemærkelsesværdige træer
- samle oplysninger om bemærkelsesværdige træer i Danmark

I projektopgaven foreslås og opbygges et IT-system sammen med Jonas Roulund til at håndtere de mange oplysninger, der skal til for at beskrive et træ.

Systemet blev herefter "håndteret" af dendrologen Poul Søndergaard på Arbo-retet på et DSI-system til slutningen af 1990'erne.

I 2000'erne begyndte man i DDFs bestyrelse at overveje etablering af et nyt Træregister. Transformation af den gamle database var så vanskelig, at Knud Ib Christensen, der arbejdede som botaniker

i Botanisk Have og var medlem af bestyrelsen for DDF, startede forfra med at opbygge en database baseret på MS Access.

Brugerflade og webhotel varetages af foreningens webmaster Leif Bolding, og det gør han både godt og hurtigt.

NY ANSVARLIG

Men Knud Ib Christensen døde pludseligt i januar 2012, kun 56 år gammel. Jeg blev så spurgt, om jeg ville påtage mig ansvaret, hvilket jeg gerne ville.

Første udfordring var dels at få tid, idet jeg stadig arbejdede, dels at få adgang til databasen og finde ud af hvordan den virkede. Adgang var ikke noget problem, men det var til gengæld databasens virkemåde.

FORMÅLET MED DDFS TRÆREGISTER

Der er flere gode formål med Træregisteret. I Danmark har vi ret mange gamle og store ege. Mange af dem er også kulturbærere ved at være knyttede til navngivne personer, overtro eller hændelser osv., så det er fint at have dem registreret.

Desuden kan registeret anvendes til at opbevare historiske data om vækst og hårdførhed for forskellige træarter i Danmark. Eksempelvis har der været forespørgsel til Træregisteret om ege, ægte kastanje og tarmvridrøn.

Af træer med kulturel betydning kan nævnes øjetræer og hultræer. De mentes at have helbredende kraft, hvis den syge blev ført gennem hullet, som regel nøgen. De afførte klæder blev hængende ved træet, som så blev til fx en kludeeg.

Andre eksempler er valgrets- eller kvindeeg plantet i 1915, hvor kvinder fik valgret, og pesttjørne, som blev plantet

eller såede sig over steder hvor kreaturer, der var døde under kvægpesten i 1740'erne, blev begravet.

Men Træregisteret har også fået en anden betydning. For i og med at et træ er optaget i registeret, får det øget værdi og dermed øges ønsket blandt folk om at passe på det, og det på trods af at Træregisteret ikke kan betragtes som en fredningsinstans.

Eksempler herpå er fx tempeltræet ved plejehjemmet Sølund ved Søerne i København, træerne langs vestsiden af Forstbotanisk Have, nogle popler på Bispebjerg Kirkegård og en tjørn i De Gamles By i København.

Men ud over disse grunde har det stor betydning, at et træ er kommet med i Træregisteret. Mange lodsejere og skov- og parkgæster er stolte af "deres" træer, og er på den måde med til at udvide bevidstheden om at passe på vore bemærkelsesværdige træer. Og det er måske det vigtigste formål, når det kommer til stykket.

HVILKE TRÆER KAN OPTAGES?

De træer, der optages i Træregisteret, skal selvfølgelig være "bemærkelsesværdige". Konkret betyder det træer, som:

- er gamle, store eller har en usædvanlig vækstform
- har tilknytning til personer, folketro eller andre kulturelle forhold
- har en god historie eller mærkelige anvendelser
- er fredede.

RESULTATER OG ERFARINGER

Knud Ib Christensen indlagde i perioden 2007-11 lidt over 300 træer i Træregisteret. De 113 træer stammede fra Helle

Serups projektopgave, resten stammede fra forskellige kilder.

Primo 2022 indeholdt Træregisteret 1679 omtaler af 1319 træer, og der er 2708 illustrationer af 1143 træer.

I tidens løb er Træregisterets brugerflade gjort mere brugervenlig. I starten blev der fx udarbejdet en KML-fil, der på Google Earth kunne vise hvor træet stod. Nu fremgår det af et lille kortvindue på hver træbiografi. Der er også tilføjet muligheder for at søge regionalt og kommunalt eller efter størrelse.

En god erfaring har været, at de fleste lodsejere er meget imødekommende over for en registrering.

Der er pt. ca. 200 forskellige arter og varieteter (taxa) i Træregisteret. De gamle ege fylder mest.

5 % af oplysningerne indsendes af træinteresserede borgere. Det tal måtte gerne være højere.

STARTEN. VRANGE BØGE

Mit første træ i Træregisteret er observeret i 2007. Det er en sort morbær, som står ved hotel Agernæs på odden af samme navn i det sydvestlige Fyn. Det så så ældet og alligevel vækstkraftigt ud, at jeg måtte fotografere det.

I 2010 kom de næste træer til. Det ene var en meget stor kristtorn i Lindet Skov. Træet blev fundet i forbindelse med en DDF-ekskursion til Lindet og Rømø. Jeg er sønderjyde, og har hørt min far fortælle, at man klippede kristtorn og solgte de afklippede grene som pyntegrønt til københavnske grønthandlere.

De hårde frostvintre i starten af 1940'erne var barske for kristtornene, så de fleste gik til. Træet i Lindet Skov var derfor noget af en øjenåbner for mig, og jeg har ikke set større kristtorn siden.

Lokalt fandt jeg frem til en stor hestekastanje ved Vandmøllegården i Jyllinge. Med den enorme krone og omkreds på 4,38 m i 2010 er det kæmpestort, men alligevel ikke den tykkeste.

Det blev overgået af en hestekastanje i Fuglsang Have med en omkreds, der er en hel meter større. På det lokale historiske arkiv fandt jeg et sort-hvid luftfoto af gården og det store træ fra 1949. Da billedrettighederne tilhørte Det Kongelige Bibliotek, fik jeg dets tilladelse til at anvende billedet. Men det lokale historiske arkiv ville ikke lade mig scanne billedet, selv om jeg kunne fremvise tilladelsen! Der gik skrankepave i den.

I haven til en ældre landejendom, også i Jyllinge, fandt jeg en græsk ædelgran af rimelig størrelse, nemlig med en omkreds på 1,84 m i brysthøjde. Det blegner selvfølgelig noget i sammenligning med den græske ædelgran, der befinder sig i parken til Ålholm Slot, og som er næsten dobbelt så tyk!

Efter i en årrække at have arbejdet i et stort entreprenørfirma var min

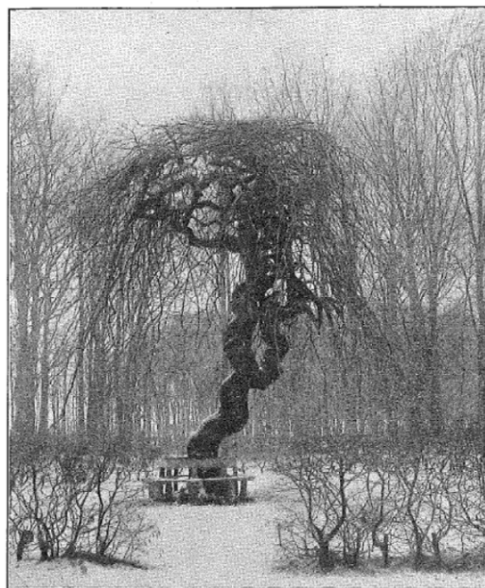

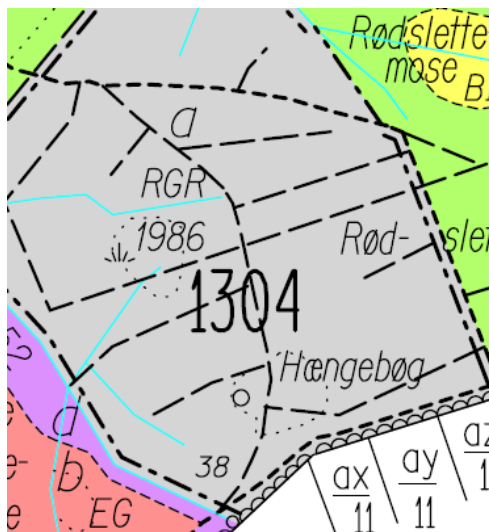
Illustration af Festpladsbøgen i DFF 1908, bd. 2.

forstlige interesse nu blevet vakt til live igen. Søgeområdet for træer til Træregisteret blev udvidet til den nærliggende Slagslunde Skov. Her skulle der ifølge diverse kort og oplysninger findes en "Festpladsbøg", en vrang bøg, også benævnt "Hængebøg".

Men det lykkedes ikke at finde træet. Det var der ikke! På stedet var der en selvsåning af alm. bøg, men ikke noget, der lignede rester af en forvitret vrang bøg. Det var lidt mystisk. Diverse litterære kilder blev pløjet igennem, og de fortalte om vrang bøge i den sydlige del af Krogenlund Skov og langs nordsiden af Buresø, dvs. på samme strøg. Spændende!

På skranterne af Buresøen vokser et stort antal vrang bøge, og nogle af dem så tæt på gamle tykke ege, at det ville være tåbeligt at plante podede vrang bøge så tæt på. De måtte altså være naturligt opståede mutationer.

Vrang bøge er fascinerende med deres vækstform, som gør, at skudvinklerne ændrer sig markant. Resultatet er som regel

Udsnit af Naturstyrelsens kort over Slagslunde Skov med Festpladsbøgen

Afkom af Fasanbøgen fra omkring 1900-05 ved det tidligere Statens Forstlige Forsøgsvæsen i Springforbi

en paraplylignende krone, og meget ofte gror flere grene sammen og danner øjer. Sammenvoksninger forekommer ofte, og også hos træer med flere meters afstand.

Højdevæksten kan være meget forskellig, nogle bliver kun et par meter høje, andre næsten 20 m. Den beskedne højde medfører, at mange selvsåede vrang bøger bliver kvalt af de omkringstående træer. De findes derfor typisk i udkanterne af bevoksninger, på diger, langs grøfter eller solitært.

Herefter gik det slag i slag. Mine observationer blev indsendt til Knud Ib Christensen, som tastede oplysningerne i den Access-database, der rummer Træregisteret. I 2010 blev der således registreret og indtastet 110 træer i databasen.

Fasanbøgen var en vrang bøg, der stod ved Fasangården lidt nord for Jægerspris. Professor A. Oppermann omtalte i 1908 en række vrang bøger, og som noget nyt, sine undersøgelser af de arvelige

egenskaber for vrang bøger. Oppermann blev tilknyttet Det Forstlige Forsøgsvæsen i 1903 (og senere dets forstander).

En del af forsøgene var at udså frø af vrang bøger og herefter at se i hvilket omfang det særlige udseende var arvelig. Egenskaben viste sig at være arvelig, for ca. halvdelen blev normale bøger og resten vrang. En del af disse vrang bøger står stadig syd for Forsøgsvæsenets gule bygninger ved Springforbivej 4, og det er fantastisk at se deres krumme stammers higen mod lyset.

Fasanbøgen findes ikke mere. Men nu står der to efterkommere, en på hver side af dens tidligere voksested, og de er forbløffende forskellige. Det gælder også andre vrang bøger. Eksempelvis er der en vrang bøg i parken ved Sorø Akademi.

Dens højde er ca. 3 meter, men kroneomkredsen er over 60 m. Den er flad som en pandekage. Mange vrang bøger er fortrinlige klatretræer, og de bliver derfor ret

Den flade vrang bog i Sorø Akademis park

slidte, hvis de besøges ofte af klatrende børn, men det gælder heldigvis ikke denne.

Mange vrang bøge har grene, der når ned til jorden, hvor de ofte slår rod og fortsætter væksten herfra. Man kan se, at grenen er meget tykkere efter at have ramt jorden og slået rod, end før den får jordkontakt.

De vrang bøge var interessante for andre end mig. Tyskeren Gerhard Dönig havde i adskillige år arbejdet med bøgearter, -racer og -varieteter. Han rettede en forespørgsel til Botanisk Have om kontakt til danskere med kendskab til vrang bøge, og flasken pegede så på mig. Han fik et stort antal oplysninger og fotos om vrang bøge, og et par måneder efter modtog jeg en tyk bog med omtale af tyske, franske, svenske og danske vrang bøge. Det var fint!

Vrang bøge kan findes i Lille Dyrehave ved Hillerød, ved Buresø, Jægerspris, Slagslunde, Krogenlund, Lystrup, Eghjorten, Store Dyrehave, Springforbi, Folehaven, Tokkekøb Hegn, Vrangskov, Sorø, Conradineslyst, Særløse Overdrev og Løndal.

VORTEEGEN

Dyrehaven rummer et stort antal fantastiske egetræer. Det lykkedes at få daværende statsskovrider Klaus Waage til at rive en eftermiddag ud af kalenderen, som han brugte til at vise mig et stort antal ege og andre træer, hvoraf mange stammede helt tilbage fra Johan von Langens tid. Det var givtigt og spændende.

Vi kom ikke forbi Vorteege ved den lejlighed, men da der havde været et billede af træet på forsiden af Dendrologisk Forenings Årsskrift fra 2009, måtte jeg finde, måle og fotografere det.

Træet gror ca. 1 km SSV for Eremitageslottet og ved det sydlige skovbryn i Præstesletten, tæt på et vandhul. Set fra afstand synes træet ikke af noget særligt, men når man står tæt på, er det er kæmpestort. En solid klump egetræ!

Vorteege ser sund ud på trods af dens meget arrede udseende. Den må have et indre fuld af masurved, og repræsenterer dermed en anelig værdi, hvis.... På den anden side, så er mange af de store ege desværre hule, så det er svært at vide.

Voksestedet er typisk for mange ege, idet de trives forbavsende godt med "tæerne i vand".

Vortegen, 2010

Skibet med de 6 stammer. Fra Skovhistorisk Selskabs ekskursion i 2012. Omgivelserne er blevet ryddet for selvsået opvækst.

SKIBET

Der er mange bemærkelsesværdige træer i Grib Skov. Men af en eller anden grund var kun et mindre antal markeret på de skovkort, jeg havde til rådighed.

Heldigvis har biolog og forfatter Flemming Rune gennemtrawlet området, og i sin bog "Gribskov" har han lokaliseret og beskrevet et stort antal bemærkelsesværdige træer. "Skibet" er et sådant træ. Det er en væltet bøg hvorfra der vokser 6 stammer op. Det gror i afd. 689 i en bøgebevoksning fra 1889, ca. 1 km NV for Skovskolen.

De to tykkeste stammer havde i 2010 begge en omkreds på 2,24 m, svarende til en diameter på 0,71 m. Det er helt godt klaret i relation til vækstbetingelserne.

Helle Serup som galionsfigur på Skibet i forbindelse med Skovhistorisk Selskabs tur til Grib, 2012.

FELSTEDEGEN

Felsted ligger mellem Åbenrå og Sønderborg. Lidt sydvest for byen finder man Gammel Egegaard, og på arealet mellem nogle af bygningerne og de omkringliggende marker står en kæmpestor eg.

Den er bestemt ikke høj, men til gengæld tyk. Skovfoged Martin Reimers målte i 2013 omkredsen til at være 9,25 m, kun overgået af Kongeegen, Valdemarsegen og nogle af egene i Dyrehaven. Alderen er vel 6-800 år, så vi er tilbage til slutningen af vikingetiden eller tidlig middelalder.

Træet virker meget livskraftigt, men det er bestemt ikke sundt. En stor del af dets

indre er plomberet med beton, og nogle af grenene er holdt sammen af tykke jernbånd.

Det menes at have været et brandtræ for gården. Det kunne, som så mange andre ege ofte har gjort det, fange lyn og dermed forhindre at gården brændte. Men ifølge Mads Lidegaard kunne man selv gøre et træ til brandtræ ved at banke en forkullet pløk ind i et i forvejen boret hul og herefter lukke hullet med en prop. På den måde skulle man kunne udsætte en evt. brand på ubestemt tid.

Felstedeegen i 2016

Det indre af Katedralthujaen i Fuglsang Have, 2017.

KATEDRALTHUJAEN PÅ FUGLSANG

Dette fantastiske træ vokser lige vest for slottet i Fuglsang Have, der ligger i den østlige ende af Lolland.

Træet skal være plantet af gartner Mansa, der var tilknyttet Fuglsang fra 1846 og 50 år frem, og det kan derfor være op mod 150 år gammelt.

Træernes højde er 24 m, trægruppens diameter er ca. 35 m, og sundhedstilstanden er god.

For mange træarter gælder, at grene, der gennem længere tid rører jorden, kan udvikle rødder i kontaktzonen. Thuja er en af de træarter som har let ved at slå rødder på denne måde. Hos thujaen på Fuglsang er der ikke kun tale om, at mange af de inderste og nederste grene har slået rod og er vokset op som store nye træer, men også

at nogle af disse træers yderste grene har slået rod, så det er sket i flere generationer.

De grene, der sad højere oppe i kronen mellem modertræet og dets afkom, har ikke fået lys nok og er derfor gået ud. Med tiden blev der dannet et stort rum med stammerne af modertræet og alle de på denne måde tilkomne træer og de største af grenene.

Træet besøges af mange mennesker, og både børn og voksne er begejstrede for træet. Lidt huleboer er man vel.

Rummet under thujaernes tag er så stort, at der har været afholdt koncerter i dens indre, hvilket Søren Ryge har skrevet om i Politiken i 2011.

Lignende træer findes mig bekendt ikke i Danmark, men på Knuthenborg står der ved dinosaurparken et hønsebenstræ, som er godt på vej med rodslående grene.

Katedralthujaen i Fuglsang Have set udefra. Dets fantastiske indre afsløres ikke.

SNOEGEN

Snoegen var en af de tre meget kendte ege i Danmark. Den opgav det sidste blad i 1991, og den døde stamme står stadig i Jægerspris Nordskov, mellem Øllemosen og Grønnelyng.

Alderen menes at have været mellem 600 og 700 år. Vurderet ud fra billedet kan det overraske, at Snoegens omkreds i 1990'erne blev målt til hele 8,90 m af Helge Qvistorff.

Men det var ikke den store omkreds eller alder, der fik mig til at tabe næse og mund, det er den mageløse snoning. Mange træers stammer og grene kan være meget snoede, men Snoegen slår dem med flere skruninger.

For en amatørfotograf som mig er det et superflot motiv, og langt flottere end da der stadig var bark på træet. Dengang kunne snoningerne ses, men de var ikke nær så markante.

Da Vikingskibsmuseet i Roskilde byggede en af de flotte kopier af Skuldelevskibene fik man en førsteklasses egestamme til fremstilling af nogle af skibsbordene. Hertil blev plankerne ikke savet ud, men kløvet ud og derefter tildannet med økse. I det konkrete tilfælde viste det sig, at stammen var meget snoet under barken, og helt ubrugelig.

Den flotte snoede torso af Snoegen kan forhåbentlig stå i mange år.

Snoegen i Jægerspris Nordskov, 2018.

BLODBØGEN I GRÅSTEN PRÆSTEGÅRDSHAVE

Rent held!

På en 4-dages tur rundt til et stort antal bemærkelsesværdige træer i det sønderjyske, hvoraf mange var udpeget af tidl. skovfoged Martin Reimers, var det min tanke at køre forbi slotsparken i Gråsten.

Men i et vejsving fangedes mine øjne af en stor blodbøg i haven til præstegården. Den måtte jeg se.

Jeg fik straks lov til at måle og fotografere, og da jeg gik, fortalte jeg kontaktpersonen (den kvindelige præst?), at det var et af Danmarks allertykkeste, idet omkredsen var hele 6,44 m. Nærmeste konkurrent havde hidtil været den flotte (men nu totalt skamferede) blodbøg i haven til Krogerup Højskole, som målte 6,27 m.

Bænken giver en god fornemmelse af størrelsen.

Blodbøgen i Gråsten Præstegårdshave, 2020.

En uges tid senere blev jeg kontaktet af en mand fra Sønderhav ved Kollund, der fortalte at han havde en blodbøg stående, som målte 6,42 i omkreds, godt nok ved en lidt lavere målehighøjde, men det måtte da være landets tykkeste!

Han henviste til en notits i det lokale ugeblad, hvor Gråstenbøgens mål var angivet til 6,40 m. Præsten havde åbenbart ikke hørt eller husket, at jeg sagde 6,44 m.

Blodbøge blev ofte plantet for at vise sit danske sindelag, ikke kun og forståeligt i Sønderjylland, men mange andre steder i Danmark.

Malede man også husets vinduesrammer med rød og hvid maling, kunne man ikke udtrykke sit danske sindelag tydeligere uden at få vanskeligheder med de tyske myndigheder.

DEN BREGNEBLADEDE BØG VED STATENS MUSEUM FOR KUNST

I Østre Anlæg står der ved den nordlige ende af Statens Museum for Kunst (SMK) i København en stor og flot bregnebladet bøg.

Bregnebladet bøg ved SMK, 2019.

De er ikke helt ualmindelige, men bregnebladede bøgetræer i den størrelse er sjældne.

Blade fra bregnebladet bøg.

Af de mange stabbe hele vejen rundt om træets stamme ses, at det har stået frit i mange år.

Træet har heldigvis overlevet byggeriet af tilbygningen til SMK, og på nordøstsiden har et stort antal grene slået rod ved kontakten med jordoverfladen, på samme

Stammen med de mange stabbe efter afsavede grene.

måde som Katedralthujaen. På billedet ses, at en enkelt gren har fået lov til at slå rod, og derefter er vokset videre, betragteligt tykkere.

Men det paradoksale og totalt uforståelige er, at de allerfleste af de rodslående grene er kappet på et tidspunkt. Hvis der er en god grund, kender jeg den ikke. På mig virker det helt forkert.

Det er sjældent at bøgetræers nederste grene slår rod i et omfang som på denne bøg.

Musebøgen ved Stubberup Skov ved Borup, 2017.

MUSEBØGEN VED STUBBERUP SKOV VED SVENSTRUP

I forbindelse med et besøg på Svenstrup Gods for at registrere nogle store ege og en douglas, blev jeg fortalt, at der lidt udenfor de skove, som Svenstrup Gods besidder, fandtes en mægtig musebøg.

Og det må jeg sige, den er stor. Træet kan ses i skovbrynet nord for vejen Langelinie mellem Snekkerup og Stubberup Skov.

Hvor mange stammer, den består af er ikke ligetil at gøre op, men omkredsen er hele 11,1 m i brysthøjde, hvilket er en smule mindre end de 12,5 m, Svalebøgen ved Gjerrild på Djurs måler. Til gengæld er Svalebøgen ved at lide under alderdom og måske også af trafikken fra de mange besøgende.

Det underlige er, at træet kun har stammer langs periferien. Det har derfor kunnet lade sig gøre at placere en plaststol i træets midte, som således kan agere skydetårn.

Det menes, at musebøgene stammer fra et glemt museforråd af bog. Men mange musebøge fylder så meget, at det ikke kan være hele forklaringen. Der er måske tale om flere depoter af bog, som spirer og danner en klynge af træer. De midterste stammer vil da have dårligere vækstbetingelser end de yderste.

En anden mulighed kunne være stødskud fra et stort bøgetræ. Bøg i den sydlige og østlige del af Danmark har dog sjældent held med det forehavende.

Der står en næsten lige så stor musebøg ved Sivdamshuset ved Gisselfeld.

Musebøgen som skydetårn, 2017.

TOBENEDE TRÆER

Første gang, jeg så en tobenet bøg var i Slagslunde Skov. Oppermann havde et fotografi med i afhandlingen om vrang bøger fra 1908, og jeg så træet i 2003.

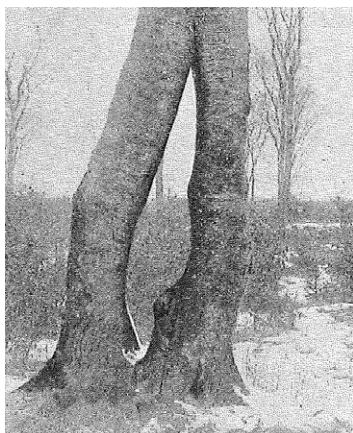
Jeg har spurgt nogle af Naturstyrelsens folk om de kendte træet, men det gjorde de ikke. Der er fældet mange store bøger i området for et par år siden, så træet er sikkert gået til i den forbindelse.

I Tokkekøb Hegn står der også en pænt stor tobenet bøg. Af det tyndeste ben er nu kun en lille stub tilbage, men som det fremgår af billedet, var det allerede i 2010 ret angrebet af svamp.

Til gengæld findes der en sund tobenet bøg i den nordlige del af Hesede Skov ved Gisselfeld.

At to grene på et træ kan vokse sammen, er til at forstå, for grenene vil på de korte afstande, der normalt er tale om, ikke bevæge sig særligt forskelligt.

Noget andet gør sig gældende for større træer, som vinden rusker i, men det fremgår også af billederne, at siden de to dele fandt sammen, har de vokset i skøn samdrægtighed i mange år, hvorefter stammen over sammenvoksningsstedet ser ud som den har været "etbenet" hele tiden.

Den tobenede bøg i Slagslunde Skov. Fra Oppermann, 1908.

Tobenet bøg i Tokkekøb Hegn, 2010.

Tobenet bøg, Hesede Skov, 2017.

Tobenet bøg, Lille Bøgeskov, 2017.

AFSLUTNING

Ovenfor har jeg omtalt nogle af de træer, der har givet mig anledning til forundring eller imponeret mig. Tænk at træer kan gro på så mange måder.

Mange mennesker fascineres af de gamle ege med deres store alder. Tænk hvad de kunne berette, hvis....

Men for mig er størrelse og form mere spændende. Alderen er jo meget svær at bestemme præcist, selv med et tilvækstbor eller tilvækstkurver.

Der findes mange andre træer, jeg med lige så stor ret kunne have valgt. En del af de spændende træer vokser på privat ejendom, og de er derfor ikke umiddelbart tilgængelige, eksempelvis blodbøgen i Gråsten Præstegårdshave. Men den kan til gengæld let ses fra vejen.

De øvrige omtalte træer er alle forholdsvis lette at komme til at se, for de står

i statsskove eller ved vej eller sti i private skove. Og man skal selvfølgelig respektere skilte om adgangsforhold.

OPLEVELSER

Arbejdet med Træregisteret har givet mange rigtigt gode oplevelser. Man føler sig som detektiv når det lykkes at finde et træ ud fra en beskrivelse.

Men der har også været fine oplevelser ved at se træet eller møde nogle af lodsejerne. Det gælder fx Thujakatedralen, Madbøgen, Sværgeegen og et stort antal af de mange flotte ege i Dyrehaven nord for København.

TRÆREGISTERET

www.dendron.dk/dtr

ØVRIGE KILDER

Holten, N. E.: Kæmpege i Danmark. En beskrivelse af de 30 tykkeste træer. DDF

Holten, Just: Vrange bøge på Farum Skovdistrikt, DFF 1965.2.2.

Lidegaard, Mads: Danske Træer fra Sagn og Tro, 1996.

Oppermann, A.: Vrange Bøge i det nordøstlige Sjælland. Det forstlige Forsøgsvæsen i Danmark. Bd. 2: 29-256, 1908-11.

Qvistorff, Helge: Berømte Danske Træer, 1995.

Rune, Flemming: Gribskov, 2009.

Vaupell, Chr.: De Danske Skove, 1863, Genudgivet af Dansk Skovforening og Skipperhuset, 1986.

EKSKURSION TIL RUNGSTEDLUND

Den 26. september 2020

Deltagerne samles.

Lørdag den 26. september 2020 gik turen til Rungstedlund og den park, der betød så meget for Karen Blixen. Turleder var Peter Friis Møller, der har været konsulent for Rungstedlund i over 30 år. Turen var arrangeret i samarbejde med Danske Forstkandidaters Forening.

Arealerne på Rungstedlund (parken på ca. 30 tdr. land) drives til gunst for fuglene. Dette formål blev fastlagt af Karen Blixen, da hun oprettede 'Rungstedlund

Fonden' og udlagde arealerne som fugle-reservat. Hun ville sikre fuglene et velegnet levested og samtidig sikre, at borgere også i fremtiden kunne gå på grønne stier og opleve fuglenes sang fra træerne.

Det kræver selvsagt, at bevaring og pleje af et varieret landskab med en varieret sammensætning af skov og land sker med stor indfølelse og forståelse for de mange hensyn til såvel natur som gæster. Eksempelvis er parken ikke indhegnet af hensyn til gæsterne.

De 25-30 deltagere fra DDF og Forstkandidatforeningen blev modtaget foran Rungstedlund. Efter en kort velkomst og introduktion af formanden, Peter Hoffmann, fortalte Peter Friis Møller om Rungstedlund.

Syren med unge rod- og stødskud. Den formodes at være plantet sidst i 1700-tallet

RUNGSTEDLUNDS HISTORIE

Rungstedlunds ældste dele stammer fra 1680. Karen Blixens far, Wilhelm Dinesen, købte sammen med sin søster Alville Rungstedlund og nogle nabogårde i 1879.

Med købet skabtes en betydelig ejendom, men det var i huset på Rungstedlund med udsigt til Øresund, at han valgte at bo med sin hustru, Ingeborg Westenholz, da de i 1881 blev gift. Og det var her Karen Blixen fødtes i 1885.

Før Wilhelm Dinesen kom til Rungstedlund, havde han en militær karriere, som havde bragt ham vidt omkring i Europas brændpunkter. Men han havde også tilbragt flere år i Nordamerika, herunder en tid hvor han ernærede sig som pelsjæger. Karen Blixen havde ikke sin kunstneriske åre fra fremmede, for faderen skrev "Jagtbreve" under pseudonymet Boganis. Værd at læse.

Karen Blixen var meget interesseret i at tegne og fik uddannelse i tegning flere steder i Europa.

De fleste kender historien om kaffefarmen, som hun drev sammen med sin mand, Bror Blixen fra 1914 til 1925. Karen Blixen fortsatte til 1931, hvor videre drift af farmen måtte opgives. Men det

var på Rungstedlund, efter tiden i Afrika, at hun udviklede sit verdenskendte forfatterskab.

KÆMPEPILEURT OG BLOMSTERBUKETTER

Peter Friis Møller førte efter denne optakt deltagerne om i haven bag hovedbygningen, hvor der stod en del meget gamle træer, som måske stammede helt tilbage fra opførelsen af Rungstedlund.

Et hjørne af parken tæt på huset var indtaget af kæmpepileurt. Den er yderst dominerende, men kan her holdes nogenlunde i ave. Den har været her siden 1800-tallet. Trods historien er det dog besluttet at denne invasive art skal fjernes fra Rungstedlund, men uden brug af gift.

Bagved og over kæmpepileurterne var der nogle meget store rødler, hvoraf et par dog var knækket ned i storm. De døde stammer lå nu til naturligt henfald og dermed som værter for svampe og alskens

Mandshøje kæmpepileurt som skal fjernes.

Ask og rødler til gavn for svampe og insekter.

Skærehaven hvor der hentes blomster til buketter på Rungstedlund.

krible-krablende fauna. Godt for insekter, og dermed også fugle med sultne fugleunger i rederne.

Karen Blixen elskede blomster og pyntede jævnligt op med flotte buketter. Da museet åbnede for publikum i 1991, blev traditionen fortsat. Der pyntes fortsat med buketter af friske blomster fra haven.

Blomsterne hentes især i en særlig, indhegnet skærehave, anlagt i Rungstedlunds gamle frugthave. Denne del af parken er forsynet med et sneglehegn. Det består af en lodret stålplade hvor der øverst er en udragende vinkel, som sneglene ikke kan passere.

SNOEGEN GENSKABT

Med mange gamle træer i parken er der behov for lidt fornyelse. Et særligt punkt på turen var et stop ved en nyplantet podning af Snoegen, en af de tre legendariske kæmpe-ege fra Jægerspris. Disse tre egetræer er beskrevet i både tekst og billeder i flere tidligere artikler i Dansk Dendrologisk Årsskrift.

Snoegen døde desværre for en del år siden (1991), men allerede i forbindelse med oprettelse af Rungstedlund Fonden havde Arboretet lavet en podning, som blev udplantet på Rungstedlund. Podningen fik navnet 'Lytteregen' som tak til de mange lyttere af Karen Blixens radiotaler, som hver havde doneret én krone til Rungstedlund Fonden.

I radiotalerne fortalte Karen Blixen hvad hun kunne ønske sig for Rungstedlund. Man måtte kun give en enkelt krone

Podninger af de tre legendariske Jægersprisge er udplantet.

Podningerne er godt på vej over ukrudtet.

til fonden, for så kunne Karen Blixen se hvor mange der støttede sagen, og det gjorde 84.412. Formålet med fonden var at bevare Rungstedlund som et fuglereservat (under opsyn af Dansk Ornitologisk Forening).

Arboretet har nu igen lavet en podning af Snoegen – denne gang ved hjælp af en podekvist fra Lytterege. Den nye lille podning er plantet sammen med

podninger af Storkeegen og Kongeegen, som arboretmester Ole Byrgesen også har podet op.

Plantningerne er indhegnede pga. det råvildt, der færdes i parken. De nyplantede ege skal afløse tre stærkt svækkede hestekastanjer, der nu står som topkappede torsoer. På sigt vil de tre ege forhåbentlig danne en markant overgang fra hovedbygningen til parken og selve fuglereservatet.

EWALDS HØJ OG KAREN BLIXENS BØG

Midt i området ligger Vænget, et skovkranset eng- og overdrevsområde, der afgræsses af kreaturer.

I den høje ende af parken (mod NV) ligger Ewalds Høj. Rungstedlund var kro fra 1500-tallet til kort efter år 1800. Her boede digteren Johannes Ewald i 1770'erne mens han skrev en del af sine meget kendte værker, herunder ”Rungstedts Lyksaligheder”.

Kreaturgræsning. Kokasserne er tilholdssteder for mange insekter og giver dermed føde til mange fugle. Den skabte diversitet på mikrohabitatsdanner også udgangspunkt for en divers flora.

Ahornstamme giver mad til mange.

Tidsler, elskes af stillits.

Lige før højen kommer man til Karen Blixens Bøg, en stor og flot, gammel bøg. Karen Blixen, der døde i 1962, er begravet under bøgen. Den mistede en stor gren for et års tid siden og er begyndt at skrantte lidt, men kan holde mange år endnu.

Karen Blixens Bøg – og grav.

Forsamlingen ved Karen Blixens Bøg.

AFGRÆSNING AF ENGE

Den nordlige og vestlige del af Rungstedlund afgræsses af heste. I modsætning til hvad man normalt gør, er hegnet ikke sat i en ret linje, men følger skovbrynet og de levende hegns udbredelse. Brynene holdes lysåbne og artsrige ved regelmæssig fjernelse af skyggetræarter som ær (ahorn), elm og bøg. Inde i skoven får de stort set lov til at udfolde sig frit.

Ekskursionen stoppede ved den nordligste fold, hvor der græssede en del heste. I den vestlige ende stod den allerede

omtalte Lyttereg, podningen af Snoegen, plantet af Karen Blixen på Johs. Ewalds fødselsdag 18. november 1958. Den over 60 år gamle podning er bestemt ikke imponerende, og det er blandt andet derfor, at den er blevet opformeret på ny ved podning (som vi så tidligere på turen).

Herefter gik turen tilbage ad stierne mod vest og syd. Alle steder kunne man ved selvsyn konstatere den store biodiversitet, der præger stedet, men kunne også forstå på Peter Friis Møller, at den blev støttet ved de mange tiltag, han stod for.

Hegnet følger skovbrynets yderkant, ikke omvendt.

Flere af bænke har fuglenavne, her Løvsangerbæk.

Tak for denne gang – i forgrunden et træ som en gave til PFM.

Tilbage ved udgangspunktet foran hovedbygningen takkede Peter Hoffmann Peter Friis Møller for en særdeles levende og interessant fortælling om Rungstedlund og den tilhørende park.

Som en beskeden tak fik Peter Friis Møller en *Acer micranthum* til udplantning i sin private have. Træarten er hjemmehørende i Japan og imponerer med sine flotte, røde høstfarver på både blade og frugter.

Tekst: Hans Erik Lund og Erik Dahl Kjær

Fotos: Hans Erik Lund

helund@helund.com / edk@ign.ku.dk

KILDER

<https://blixen.dk/magasinet/en-kronologi>

<https://blixen.dk/rungstedlund/>

[fuglereservatet](#)

<https://da.wikipedia.org/wiki/>

[Karen_Blixen](#)

<https://da.wikipedia.org/wiki/>

[Rungstedlund](#)

[https://dofbasen.dk/IBA/sider.](https://dofbasen.dk/IBA/sider.php?lokid=157&sideid=110)

[php?lokid=157&sideid=110](#)

[https://dofbasen.dk/IBA/beskyttelse.](https://dofbasen.dk/IBA/beskyttelse.php?lokid=157)

[php?lokid=157](#)

<https://docplayer.dk/33718046-Plejeplan-for-fuglereservatet-rungstedlund.html>

FORMANDSBERETNING FOR 2019

aflagt på generalforsamlingen d. 25. august 2020

Ændringer i bestyrelsen

Ved generalforsamlingen afholdt d. 19. marts 2019 fratrådte foreningens hidtidige formand Niels Juhl Bundgaard Jensen efter 20 år på formandsposten.

Niels Juhl Bundgaard Jensen har i sin formandstid haft en helt uvurderlig betydning for foreningen, som er ham så manges tak skyldig. I hans formandstid har foreningen bevæget sig fra at have en måske lidt støvet og elitær karakter til en mere bredtfaavnende forening. Dette demonstreres vel også af, at den nyvalgte formand Peter Hoffmann, foreningens hidtidige sekretær, ikke har en faglig uddannelse med nogen som helst relation til dendrologi.

Endvidere var to bestyrelsesmedlemmer, Jørgen Olsen og Peter Günther, også begge med mange års medlemskab af bestyrelsen de facto udtrådt af bestyrelsen i løbet af året. Begge har ydet et stort arbejde og tidligere bestridt kassererposten, henholdsvis sekretær- og siden næstformandsposten.

Nyvalgt til bestyrelsen blev Christian Mørk Hansen og Iben Margrete Thomsen, og der er således i øjeblikket en vakant plads i bestyrelsen.

Aktiviteter 2019

Den 10. april 2019 var medlemmerne af Dendrologisk Forening inviteret til at deltage i et foredrag, som Erik Dahl Kjær holdt i Dansk Botanisk Forening om askens toptørre og om de resultater, der er fundet om sammenhængen mellem de enkelte individers resistens og tidspunkt for løvfald.

Den 19.-26. maj afholdt foreningen en uges ekskursion til Rumænien. Turen var oprindeligt planlagt af Peter Günther og blev afviklet af rejsebureauet JS rejser. Carl

Jensen fungerede som leder af gruppen, der bestod af 24 deltagere. De fik et mangefacetteret indtryk af dendrologi i Rumænien, men også af den rumænske nations historie og kultur. I Årsskriftet 2018-19 kan man læse et fyldigt referat skrevet af Christian Mørk Hansen.

I weekenden 24.-25. maj ved Bloom-festivalen i Søndermarken på Frederiksberg fortalte Erik Dahl Kjær om træerne i parken.

Den 13. juni var foreningens medlemmer inviteret til at deltage i Dansk Selskab for Plantesygdomme og Skadedyrs omvisning på Bispebjerg Kirkegård. Iben Thomsen og Gunner Thalberg sikrede i dejligt vejr en interessant tur, hvor vi så og hørte om mangeartede skadevoldere på kirkegårdens træer.

Den 23. juni holdt Peter Hoffmann som repræsentant for Dansk Dendrologisk Forening på en meget varm dag et foredrag på Haveselskabets festival CPH Garden i Ballerup med titlen "Sjældne og sjove træer til haven."

Ekskursionen til Jægerspris startede med en rundvisning på slottet som for nylig er blevet gennemgribende restaureret.

I Jægerspris Slotspark blev der i november 1986 plantet en podning af Kongeegen som trives glimrende og derved bevarer generne i det historiske træ.

Slotsparkens bestand af træer blev udvidet med en podning af Snoegen.

Den 24. august holdt foreningen et meget velbesøgt fællesarrangement med Danske Forstkandidaters Forening til Jægerspris (slottet, parken og Nordskoven med Kongeegen). (Medlemmer af en tredje forening var vist også kommet med under paraplyen – selv om der bestemt ikke blev brug for en sådan på den dag!)

Erik Dahl Kjær havde arrangeret denne tur, hvor stiftelsens direktør Nils Sættem fungerede som en glimrende omviser. Erik Dahl

Kjær har til Årsskriftet skrevet et referat fra dagen.

D. 12. oktober gik det til det nordjyske, hvor Niels Juhl Bundgaard Jensen i samarbejde med Hans Christian Graversgaard havde arrangeret en tur til forskellige lokaliteter, hvor der blev fokuseret på alternative træer i skovdrift. Der foreligger desværre intet referat fra dette arrangement.

Den 3. december afholdt foreningen det traditionelle julemøde, hvor Anders Ræbild

Ekskursionen til Jægerspris sluttede ved Bredvig Mose som i mange år har ligget urørt.

fortalte om studier i Arboretets optegnelser med henblik på at afdække og forstå hvilke planter, der har klaret sig igennem årene, og hvilke, der er forsvundet. Dette kan nemlig give et bidrag til at forstå, hvilke arter og provenienser, det kan være værd at satse på i fremtiden, ikke mindst i lyset af de forventede forandringer i klimaet.

Anders Ræbild fik til sin have af foreningen overrakt en *Parrotia subaequalis*, den relativt nyligt beskrevne art fra Kina. Han mente efterfølgende, at det var en så speciel plante, at den hørte til i Arboretet.

Den nyvalgte bestyrelse havde på sit første møde besluttet at anerkende Niels Juhl Bundgaard Jensen og Jørgen Olsen for deres mangeårige arbejde for foreningen ved at udpege dem til æresmedlemmer af foreningen. Dette blev markeret på julemødet ved at de hver fik overrakt en træskål lavet af Henning Moes.

Alt i alt blev det til et ganske fyldigt program for 2019, især fordi nogle arrangementer foregik i samarbejde med andre beslægtede foreninger – en model, som det bestemt er værd at benytte i fremtiden. En stor tak til dem, der har arrangeret, det er ofte et meget større arbejde, end man umiddelbart forestiller sig.

Aktiviteter 2020

Corona-situationen har jo lagt en stor dæmper på foreningens aktiviteter i indeværende år. Generalforsamlingen måtte aflyses, og det annoncerede foredrag af Søren Fodgaard om Arboretet i Rwanda er nu udskudt til det kommende julemøde d. 2. december.

Det var meningen, at foreningens medlemmer kunne have deltaget i den ekskursion til Gisselfeld, som var tænkt afholdt i forbindelse med Fonden for Træer og Miljøs årsmøde i juni. Det gik imidlertid helt i vasken, først fordi vi efter lang tids venten

på afklaring fik meddelelse fra Gisselfeld Godsforvaltning om, at de ikke kunne stille med en omviser, og kort tid efter kom hele Corona-nedlukningen.

Fremtidig udlandsekskursion

Vi må erkende, at vi ikke får afholdt en udlandsekskursion i 2021 – alene Corona-situationen vil gøre planlægningen alt for usikker. I øvrigt er det et meget stort arbejde at planlægge disse udlandsture, og det er svært at få nogle til at påtage sig arbejdet hermed.

For de medlemmer, der er meget interesseret i rejser rundt omkring i verden sammen med andre mere træ-interesserede vil jeg anbefale et medlemskab af IDS, International Dendrology Society, som afholder medlemsrejser både til nære og fjerne steder i verden. Men naturligvis er også IDS' ture for tiden præget af aflysninger p.g.a. Corona-situationen.

Årsskrift

Produktionen og udsendelsen af foreningens årsskrift har været præget af, at vores redaktør, Jette Dahl Møller, har været ramt af helbredsmæssige udfordringer.

Bestyrelsen vedtog at overlade arbejdet med at få redigeret et årsskrift, som nu måtte være for to år, 2018-19, til Søren Fodgaard, som allerede er redaktør af Dansk Skovforenings blad Skoven. Han fik hurtigt i samarbejde med vores altid beredvillige webmaster Leif Bolding sammensat et meget fyldigt årsskrift 2018-19. Som det nu har været praksis i nogle år er årsskriftet samtrykt med årsskriftet for Fonden for Træer og Miljø.

Det lykkedes at få udsendelsen af årsskriftet til medlemmerne gennemført ultimo marts, trods den omfattende nedlukning af landet. Hovedindholdet af årsskriftet er to artikler om træer og træ-

dyrkning i Grønland skrevet af fem medarbejdere på IGN. Der blev trykt ekstra eksemplarer, og 82 styk er sendt til Grønland som foreningens gave til de grønlandske biblioteker.

På dette sted vil jeg gerne på foreningens vegne udtrykke en meget stor tak til Jette Dahl Møller for hendes mangeårige grundige arbejde med at redigere vores årsskrift. Jeg håber på vores alles vegne, at hun kan få forbedret sin helbredssituation.

Træregisteret

Et stort og vigtigt aktiv i vores forening er Træregisteret, som Hans Erik Lund efterhånden har stået for i mange år, og som stadig vokser i omfang og i faciliteter. Jeg kan kun opfordre alle til at gå ind på foreningens hjemmeside og udforske Træregisteret.

Hans Erik Lund lægger virkelig mange årlige timer i arbejdet, både i felten og foran computeren.

Fonden for Træer og Miljø og Gerlevparken

Med vores foregående formands vending er Fonden for Træer og Miljø et barn af foreningen, og vi har da også ret til at udpege en del pladser i repræsentantskabet.

Men vi må erkende, at både tiden og den økonomiske formåen ikke står mål med Fondens nu 45 år gamle fundats. Andre umådeligt større spillere er på banen, nemlig landets nu langt større kommuner, og også andre fonde, som vi slet ikke kan måle os med.

Samtidigt er det i disse år meget vanskeligt at opnå et videre afkast af Fondens formue, og det er jo af afkastet, der kan uddeles midler. Men en fundats er ikke ligetil at ændre, så Fondens forretningsudvalg vil søge juridisk bistand for at få afklaret mulighederne.

Fonden for Træer og Miljø har vel efterhånden fundet sin niche – nemlig udvikling og drift af Gerlevparken – og det må nok være den opgave som Fonden fortsat koncentrerer sin indsats om.

Det er en stor glæde at opleve, hvordan alle de frivillige i Gerlevparkens Venner laver et kolossalt arbejde i parken. Mange har fået øjnene op for parken, man ser faktisk en del besøgende deroppe, og antallet og deres glæde ved parken registreres også ved det efterhånden betragtelige beløb, der betales i frivillig entré via Mobile Pay.

Derfor opfordres alle til at aflægge parken et besøg og ved selvsyn opleve, hvor meget der er sket de senere år. Også her lægger Hans Erik Lund mange timer, både ved udførelsen af mangeartede konkrete arbejdsopgaver, men også ved at stå for en form for overordnet styring af aktiviteterne.

Det store arbejde, der er udført i Gerlevparken blev på Fondens nyligt afholdte årsmøde markeret ved at overrække Gerlevparkens Venner Den Grønne Pris 2020.

Forstbotanisk Have

Siden sidste generalforsamling er der faldet en glædelig afgørelse i sagen om byggeriet klos op ad Forstbotanisk Have i Charlottenlund. Miljøstyrelsen har afgjort, at der ikke må bygges så tæt på haven, og det betyder, at hele byggeriet er blevet opgivet.

Her må de initiativer, der er udgået fra Forstbotanisk Haves Venner, siges at have spillet en afgørende rolle. Denne venneforening havde jo udvirket den rapport af Iben Thomsen, som beskrev de skader, byggeriet måtte forventes at ville få på havens store gamle træer.

Det omstridte byggeri skulle være opført på et område, som for omkring 100 år siden overgik fra haven til DSB, men det kan næppe betragtes som realistisk

at området nu kan blive genindlemmet i haven.

Hjemmeside

Hvis vores hjemmeside ikke altid virker helt ajourført, er det i hvert fald ikke vores webmaster Leif Boldings skyld. Han reagerer altid prompte på enhver henvendelse fra os om at få opdateret hjemmesiden med dette eller hint.

Vi har prøvet at stramme lidt op omkring at få sendt de relevante bidrag til Leif Bolding til upload på hjemmesiden – og besked om at få taget dem ned igen. Det fungerede vist rimelig godt i 2019, men nu har der jo ikke været så meget at bidrage med i 2020 p.g.a. Corona-situationen.

Medlemssituationen

Dansk Dendrologisk Forening har i øjeblikket ca. 275 medlemmer, så der er desværre fortsat tale om en ganske let vigende tendens.

Det er tydeligvis svært for os at appellere til de yngre generationer, og ikke mindst at fastholde de yngre medlemmer og få dem inddraget i arbejdet. Det er nu nok ikke et særkende for vores forening, det gælder vist de fleste foreninger af vores type.

Afrunding

Dansk Dendrologisk Forenings bestyrelse har ud over foreningens formand Peter Hoffmann, bestået af næstformand Erik Dahl Kjær, kasserer Carl Jensen, sekretær Gunner Thalberg, nu tidligere redaktør Jette Dahl Møller, Hans Erik Lund med særligt ansvar for Træregisteret, og i øvrigt Anders Korsgaard Christensen, Christian Mørk Hansen og Iben Margrete Thomsen.

Revisorer har været Jens Bech Jensen og Joel Klerk, revisorsuppleant Niels Juhl Bundgaard Jensen.

Tak til alle for arbejdsindsatsen, hvor vi må huske, at alt jo er helt frivilligt og ulønnet.

Også tak til dem, der på forskellig måde faciliterer os, ekskursionsværter og foredragsholdere, samt IGN for at stille lokaler til rådighed for bestyrelses- og medlemsmøder.

Men især tak til jer medlemmer, for uden jer var vi jo slet ingen forening. Det er altid en fornøjelse at mødes til vores forskellige arrangementer. Corona-situationen når forhåbentlig et leje, så vi kan få afholdt flere arrangementer i det kommende år.

*Peter Hoffmann
formand for Dansk Dendrologisk Forening*

FORMANDSBERETNING FOR 2020

aflagt på generalforsamlingen den 21. august 2021 i Arboretet, Hørsholm

Denne formandsberetning vil være stærkt præget af Corona-situationen, som naturligvis har bevirket en nærmest dvaletilstand for Dansk Dendrologisk Forening.

Ændringer i bestyrelsen

Ved generalforsamlingen afholdt den 25. august 2020 blev foreningens nye redaktør Søren Fodgaard indvalgt på den vakante plads i bestyrelsen. Endnu engang velkommen til dig Søren i bestyrelsen, jeg er helt sikker på, at foreningen vil have megen glæde og nytte af at have dig med ved roret.

To medlemmer af bestyrelsen, nemlig Jette Dahl Møller og Christian Mørk Hansen, må vi erkende i løbet af det forgangne år af helbredsmæssige årsager de facto er udtrådt af bestyrelsen. Det er nemlig nødvendigt i forhold til foreningens bankkonto, at alle bestyrelsesmedlemmer er så

aktive, at der kan indhentes de krævede personidentifikationer.

Aktiviteter 2020

Corona-situationen bevirkede, at generalforsamlingen i 2020 måtte udsættes til afholdelse den 25. august. Forud for denne generalforsamling var vi på rundtur i Landbohøjskolens Have, hvis leder Lars Birck Pedersen, som altid er en veloplagt og engageret omviser, desværre måtte melde fra p.g.a. en smertende skulder. Men heldigvis kunne Erik Dahl Kjær og Iben Margrete Thomsen træde til.

Den 17. september afholdt Dansk Selskab for Plantesygdomme og Skadedyr en ekskursion til Strødam reservatet ved Hillerød, hvor der ikke er almindelig offentlig adgang. Medlemmer af Dansk Dendrologisk Forening var inviteret til at være med.

Generalforsamlingen blev på grund af corona-situationen først afholdt i august. Og på en varm sommereftermiddag var det oplagt at mødes udendørs.

Efter generalforsamlingen afholdt Erik Dahl Kjær en flere timer lang rundvisning i Arboretet, her på Frihedslyst.

Den 26. september ledte en anden også altid veloplagt og engageret omviser, nemlig Peter Friis Møller, en omvisning i parken omkring Rungstedlund. Man glædes og forbløffes altid over den enorme og mangefacetterede viden, som Peter har, og over den formidable evne, hvormed han kan formidle den til andre.

Men julemødet den 2. december, hvor vi skulle have hørt Søren Fodgaards foredrag om Arboretet i Rwanda, måtte aflyses, og håbet er nu, at vi omsider får hørt hans foredrag ved dette års julemøde.

I efteråret 2020 var der besøg på Rungstedlund med et smukt og afvekslende landskab.

Aktiviteter 2021

Corona-situationen har også i indeværende år bevirket et meget lille aktivitetsprogram.

Den 19. juni afholdt Fonden for Træer og Miljø sit årlige repræsentantskabsmøde på restaurant Bomhuset i Charlottenlund, og i forbindelse hermed blev sammen med Dendrologisk Forening afholdt en lille udflugt i Forstbotanisk Have arrangeret af Anders Korsgaard Christensen.

Deltagerantallet og havens kompakt-hed bevirkede, at vi valgte at dele os op i tre mindre grupper. Grupperne gik forskellige veje rundt i haven, og blev på deres respektive ture givetvis præsenteret for ganske forskellige udvalg af Havens utallige træer og buske.

Logistikken virkede tilsyneladende, og de tre grupper mødtes så ved troldnødgangen. Her var det afsluttende højdepunkt, at en af de *Hamamelis x intermedia* 'Nina', som det var lykkedes Ove og Bente Lustü at hjemtage fra Holland, blev genplantet på sit oprindelige voksested. Busken er en hybrid, som Havens forstander Carl Syrach-Larsen fandt i 1930'erne, og som han navngav efter sin hustru. Deres søn Steffen forestod sammen med arboretforstander Ove Byrgesen genplantningen af 'Nina'.

I dag den 21. august kombinerer vi så generalforsamlingen med en omvisning i Arboretet i Hørsholm. Vi har allerede set meget på vejen fra hovedindgangen og herved, vi skal nok se lige så meget på tilbagevejen efter denne generalforsamling. Og, som mange af os efterhånden har oplevet det nogle gange, med informativ guidning af Erik Dahl Kjær.

Og vi håber på at se rigtig mange af foreningens medlemmer til det traditionelle julemøde, i år den 1. december, med Søren Fodgaards nu flere gange udsatte foredrag om Arboretet i Rwanda.

Forsamlingen studerer et mammuttræ i Arboretet.

Spejdersøen mellem det oprindelige arboret og Frihedslyst tog sig ud fra den bedste side.

Fremtidig udlandsekskursion

Det har været en tradition, at foreningen afholder en længere eller kortere udlandsekskursion med to-tre års mellemrum. Vi må nok indse, at vi ikke foreløbig igen får afholdt en sådan udlandsekskursion, alene Corona-situationen gør fortsat en planlægning af en sådan tur noget usikker. Vi må også understrege, at det er et meget stort arbejde at planlægge disse udlandsture, og det er svært at få nogen til at påtage sig dette arbejde.

Årsskrift

Det lykkedes i starten af Corona-nedlukningen at få udsendt et samlet årsskrift for de to år 2018 og 2019, ikke mindst fordi vi fik Søren Fodgaard ind som ny redaktør, så årsskriftet kunne færdiggøres.

Stofmangel – måske også udvirket af Corona-nedlukningen – har bevirket, at der ikke var basis for udsendelse af et årsskrift 2020, men vi håber da på at kunne udsende et samlet årsskrift for 2020 og 2021. Noget stof foreligger, men jeg vil opfordre alle medlemmer, som har mulighed for at levere relevant stof, til at indsende deres bidrag til Søren Fodgaard.

Træregisteret

Et stort og vigtigt aktiv i vores forening er vores Træregister, som Hans Erik Lund efterhånden har stået for i mange år, og som stadig vokser i omfang og i faciliteter. Jeg kan kun opfordre alle til at gå ind på foreningens hjemmeside og udforske Træregisteret. Hans Erik Lund lægger virkelig mange årlige timer i arbejdet, både i felten og foran computeren.

Fonden for Træer og Miljø og Gerlevparken

Med vores foregående formands formulering er Fonden for Træer og Miljø et barn

af Dendrologisk Forening, og vi har da også indstillingsretten til en del pladser i repræsentantskabet.

Ved det netop afholdte repræsentantskabsmøde var en af foreningens repræsentanter, nemlig Jette Dahl Møller, på valg, og hun blev afløst af Anders Korsgaard Christensen. En anden af foreningens repræsentanter, nemlig Christian Mørk Hansen, er på valg til næste år, så foreningen må forvente da at skulle indstille et nyt medlem.

Men ellers er det fortsat den mere langsigtede plan at forenkle Fondens organisation, så repræsentantskabet kan blive afløst af en langt mindre bestyrelse, hvor Dendrologisk Forening har en stor indflydelse, herunder formandsposten.

Fonden for Træer og Miljø har vel efterhånden fundet sin niche, nemlig udvikling og drift af Gerlevparken, og det er nok den opgave som Fonden fortsat koncentrerer sin indsats om. Det er en stor glæde at opleve, hvordan alle de frivillige i Gerlevparkens Venner laver et kolossalt arbejde i parken.

Også her lægger Hans Erik Lund mange timer, både ved udførelsen af mangeartede konkrete arbejdsopgaver, men også ved at stå for en form for overordnet styring af aktiviteterne.

Fondens forretningsudvalg besluttede i øvrigt, at Den Grønne Pris 2021 blev tildelt Peter Friis Møller for hans dygtige, mangeårige og bredt rettede indsats for formidling af viden om træer og de omgivelser, de indgår i.

Hjemmeside

Corona-situationen har også bevirket nogen stilstand på vores hjemmeside, der har ikke været så meget at lægge op på den. Vores webmaster Leif Bolding har forladt arbejdsmarkedet, men har indvilliget

i fortsat at tage sig af hjemmesiden, så foreningen kan glæde sig over for stadig at have en meget hurtig og kompetent person med den funktion.

Medlemssituationen

Dansk Dendrologisk Forening har i øjeblikket ca. 275 medlemmer, så der er desværre fortsat tale om en ganske let vigende tendens. Det er tydeligvis svært for os at appellere til de yngre generationer, og ikke mindst at fastholde de yngre medlemmer og få dem inddraget i arbejdet. Det er nu nok ikke et særkende for vores forening, det gælder vist de fleste foreninger af vores type.

Afrunding

Netop nu består Dansk Dendrologisk Forenings bestyrelse ud over foreningens formand Peter Hoffmann, af næstformand Erik Dahl Kjær, kasserer Carl Jensen, sekretær Gunner Thalberg, redaktør Søren Fodgaard, Hans Erik Lund med særligt

ansvar for Træregisteret, og i øvrigt Anders Korsgaard Christensen og Iben Margrete Thomsen.

Revisorer har været Jens Bech Jensen og Joel Klerk, revisorsuppleant Niels Juhl Bundgaard Jensen.

Tak til alle for arbejdsindsatsen, hvor vi må huske, at alt jo er helt frivilligt og ulønnet. Jette Dahl Møller er ophørt som redaktør af vores Årsskrift og er som før nævnt de facto udtrådt af bestyrelsen efter mange års arbejde for foreningen. Bestyrelsen har derfor besluttet at tildele hende livsvarigt æresmedlemskab af foreningen.

Vi må håbe, at det åg, som Corona-situationen har lagt også over foreningen og dens aktiviteter, snart er lettet så meget, at vi kan vende tilbage til en mere normal aktivitet i foreningen, så medlemmerne forhåbentlig igen kan mærke et udbytte ved medlemskabet.

*Peter Hoffmann
formand for Dansk Dendrologisk Forening*